

Metodika hodnotenia vplyvu zmien využitia krajiny na výskyt sysľa pasienkového (*Spermophilus citellus*)

Michal Ambros, Ivan Baláž, Imrich Jakab, Peter Petluš, Viera Vanková

Štátna ochrana prírody SR, Správa CHKO Ponitrie, Samova 3, 949 01 Nitra
Katedra ekológie a environmentalistiky, Fakulta prírodných vied, Univerzita
Konštantína Filozofa v Nitre, Trieda A. Hlinku 1, 949 74 Nitra, ibalaz@ukf.sk

Syseľ pasienkový (eremiálny prvok) u nás žije v suboptimálnych podmienkach, jeho existencia na našom území bola od začiatku spätá s činnosťou človeka. Postupný úbytok druhu nastal koncom minulého storočia opustením klasických spôsobov pasienkového hospodárenia. Pôvodné pasienky boli rozorávané, alebo zarastali vysoko bylinnou trávou vegetáciou. V dôsledku fragmentácie biotopov strácalo rozšírenie sysľa na Slovensku kontinuitu od roku 1950 a vznikli disjunktívne populácie.

Vyskytuje sa v strednej a juhovýchodnej časti Európy. Je chráneným živočíchom európskeho významu, v Červenom zozname cicavcov Slovenska je vedený ako ohrozený. V Červenom zozname IUCN je zaradený ako zraniteľný (VU).

Cieľom príspevku je navrhnúť metodiku hodnotenia vplyvu využitia krajiny na výskyt sysľa pasienkového na Slovensku.

Hodnotenie vplyvu zmien na výskyt sysľa

Prvým krokom je zistiť aktuálny stav rozšírenia sysľa na Slovensku (preverenie registrovaných a potenciálnych lokalít výskytu). Prítomnosť sysľa sa zisťuje na základe priameho pozorovania jedincov a podľa pobytových znakov (používané diery, kŕmne stolčeky, výkaly, chrobáky rodov *Aphodius* a *Onthophagus*, vyjazdené chodníky medzi dierami).

Ďalším krokom je terénne mapovanie a analýza súčasnej krajinynej štruktúry najbližšieho okolia kolónie v základných skupinách krajinných prvkov a floristická a fytoocenologická charakteristika lokalít s výskytom sysľa. Súčasne tiež analýza a vyhodnotenie terciárnej krajinynej štruktúry.

Tretím krokom je využitie GIS aplikácií pre rozbor prvkov druhotnej krajinynej štruktúry v dvoch časových horizontoch (50-te roky a rok 2010-2012) a špecifikácia vplyvu zmien využitia krajiny (typy zmien, ktoré prezentujú tematickú redistribúciu tried krajinynej štruktúry a ich prvkov) na zmenu rozšírenia sysľa na Slovensku.

Pre správu geopriestorových dát, rastrovú a vektorovú analýzu, geopriestorové modelovanie a kartografickú vizualizáciu bude použitý geografický informačný systém GRASS.

Príklady lokalít s prirodzeným výskytom sysľa

Naporadza

nad Spišskou kapitulou

Umělý odchov sysľa v ZOO Bojnice

Umělý odchov sysľa v ZOO Bojnice bol založený v r. 2007 a v r. 2008 bola pozorovaná úspešná reprodukcia. Dôvodom bolo zabezpečenie jedincov pre ďalšie reštitúcie na Slovensku.

Lokality reštitúcie sysľa

Kuchyňa - Malé Karpaty

Biely Vody - Muránska Planina

Detailné, celoplošné mapovanie so zavedením prvkov monitoringu do ďalšieho sledovania populácie sysľa pasienkového je nevyhnutné z dôvodu riešenia alarmujúcej situácie, ktorá si vyžaduje zásadné ochranné opatrenia.

Poznanie limitov tolerancie druhu (zmien krajinných prvkov) môže byť jedným z činiteľov determinujúcich intenzitu a kvalitu aktivít smerujúcich k jeho účinnej ochrane, minimálne aspoň zachovaním súčasného stavu. Následne návrh optimálneho manažmentu lokalít (navrhnuť manažmentové opatrenia na zachovanie druhu, príp. obnovu biotopov vhodných pre sysľa). Výstupom môže byť program záchrany druhu.

Reštitúcia sysľa na Slovensku

Možnosťou riešenia úbytku lokalít sysľa je reštitúcia. Na Slovensku sa uskutočnilo viacero úspešných reštitučných opatrení. Jedince k reštitúcii pochádzajú väčšinou z letísk (Letisko Košice, Letisko M. R. Štefánika).

Letisko M. R. Štefánika - najväčšia populácia sysľa na Slovensku

Lokality reštitúcie sysľa pasienkového na území Slovenska: 1 Buzica, 2 Perín-Chym, 3 Milhost, 4 odchytová lokalita Grajciar, 5 Breziny, 6 Jakub, 7 Biely Vody, 8 Javorníková, 9 Kuchyňa - vývrät, 10 Kuchyňa - Záhumenica